Przedpłata wraz z przesyłką pocztową wynosi 5 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy placu Maryackim l. 9.

Pismo dwutygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Wychodzi 8. i 22. każdego miesiąca w objętości arkusza.

Nr. 8. Dnia 22. kwietnia 1892. XIX. rocznik.

Rozprawa sejmowa nad kwestyą kredytu hipotecznego dla włościan.

Przy sposobności dyskusyi, przeprowadzonej na posiedzeniu Sejmu krajowego z 23. marca b. r. nad sprawozdaniem sejmowej komisyi bankowej o czynnościach Banku krajowego, poruszył poseł Merunowicz ponownie sprawę zniżenia *minimum* włościańskich pożyczek hipotecznych w Banku krajowym, o co stale, chociaż bezskucznie dopominają się wszystkie zastępstwa Banku krajowego, pozostające w bezpośredniej styczności z włościanami, tudzież „Związek stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych". Na ostatniem ogólnem zgromadzeniu Związku, odbytem w Cieszynie w r. z. uchwalono również rezolucyę domagającą się zniżenia granicy kredytu hipotecznego dla włościan. Poseł Merunowicz przemówił w tej sprawie w sposób następujący:

„Zamierzam podnieść sprawę zniżenia *minimum* pożyczek na posiadłości włościańskie w Banku krajowym, który za normę przyjął 500 zł.

„Wysoki Sejm, uchwałą z dnia 28. listopada 1890. poruczył Wydziałowi krajowemu, ażeby wziął pod rozwagę potrzebę zniżenia minimalnej kwoty pożyczek na mniejsze posiadłości włościańskie, przez Bank krajowy udzielanych.

„Wydział krajowy, wywiązując się z tego polecenia, 4. lipca 1891. wystosował pismo do Banku krajowego, w którem wyłuszczył wszystkie te okoliczności, jakie przemawiają za tem, ażeby *minimum* pożyczek hipotecznych na posiadłości włościańskie w Banku krajowym było zniżonem.

„Bank krajowy jednakowoż odpowiedział na to odmownie. Oświadczył mianowicie, że „nie odstępuje" od zasady, wypowiedzianej w poprzedniem sprawozdaniu, tego przedmiotu dotyczącem, a to z tego względu, że najpierw za podstawę do kredytu hipotecznego mogą służyć według jego zdania tylko gospodarstwa, które przedstawiają *minimum* wartości 1.000 zł., jak niemniej także ze względu na to, że koszta pożyczki hipotecznej wydają mu się za wielkiemi, ażeby mniejsze kwoty kredytu mogły je znieść, bez szkody dla dłużnika.

„Ponieważ te argumenta już Bank krajowy dawniej przytoczył, więc były one przedmiotem rozpraw w kołach tych, które najbliżej stoją ludności włościańskiej i zajmują się zawodowo udzielaniem pożyczek na posiadłości włościańskie.

„I tak, kiedy Wydział krajowy odniósł się z zapytaniem co do tej sprawy do Rad powiatowych, to z 66 Wydziałów powiatowych, które dały odpowiedź na to pytanie, 55 oświadczyło się za zniżeniem minimalnej kwoty kredytu dla włościan w Banku krajowym.

„Zdaje mi się, że to jest głos poważny — z którym Bank krajowy liczyć się powinien, a na każdy sposób powinien przyznać już Reprezentacyom powiatowym pewną kompetencyę do sądzenia o tej sprawie.

„Nadto w Towarzystwach zaliczkowych także ta sprawa była roztrząsaną. Tak Wydział Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych, jak i poszczególne stowarzyszenia zaliczkowe, do których Wydział Związku z zapytaniem odnosił się, jednomyślnie się oświadczyły za konieczną potrzebą zniżenia granicy minimalnej kredytu hipotecznego na posiadłości włościańskie. Czterdzieści i sześć Towarzystw zaliczkowych pełni funkcyę zastępstw Banku krajowego, mają więc bogate doświadczenie z pożyczkami dla włościan, tak własnemi, jak i w Banku krajowym. A wszystkie oświadczyły się za koniecznością zniżenia minimalnej kwoty pożyczek w tym zakładzie do 200 zł. Tak samo i Związek stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych oświadczył się za tą granicą kredytu hipotecznego.

„Towarzystwa zaś zaliczkowe obejmują już w swojem gronie przeszło 80.000 włościan, a ilość ta wzrasta z każdym rokiem nadzwyczajnie. Wskazuje to, jak dalece jest koniecznie potrzebnym włościanom kredyt, skoro tak licznie cisną się do tego źródła kredytu.

„Otóż zastanówmy się nad tem, jakie mogą być potrzeby większych pożyczek u włościan. Są trzy rodzaje tych potrzeb; raz na działy familijne, na spłaty krewnych przy dziedziczeniu, powtóre na spłaty długów, a trzecią okolicznością, która wymaga znaczniejszych pożyczek, jest kupno gruntów. Towarzystwa zaliczkowe, ponieważ operują na kredyt osobisty, a hipoteką posługują się tylko pomocniczo, pożyczają tylko na dwa lub trzy lata najwyżej, bo jeśli pożyczają na dłuższy czas nad 3.— n. p. 4, 5 lat, to z czasem popadają same w przykre położenie, albowiem ich własny kredyt jest zazwyczaj na krótsze termina wypowiedzialny. Długoletnie pożyczki w Towarzystwach zaliczkowych są niezdrowe, i to tak samo dla instytucyi pożyczającej, jak i dla dłużników. Jeśli bowiem włościanin pożyczy w Towarzystwie zaliczkowem kwotę n. p. 200 zł., w takim razie, mając ją spłacić w trzech latach, licząc z bardzo skromnym procentem, musi płacić przeszło 70 zł. rocznie. Jeśli więc włościanin ma zapłacić rocznie 70 zł., to chociażby miał takie gospodarstwo, którego wartość 1.000 zł. przedstawia, to zdaje mi się, nikt z Panów nie zechce utrzymywać, ażeby po opłaceniu wszystkich ciężarów publicznych, połączonych z posiadaniem nieruchomości, kosztów wyżywienia i utrzymania rodziny, po pokryciu zwykłych wydatków, których nie może opędzić produktami z własnego gospodarstwa, lecz na które potrzebuje gotówki, pozostało mu jeszcze 70 zł. rocznie zwyżki dochodów.

„Tymczasem, jeżeliby taką kwotę dostał w Banku krajowym na najkrótszy termin, oznaczony bakowymi planami umorzenia, t. j. na 13½ lat, wedle planu umorzenia, przez Bank krajowy przyjętego, płaciłby rocznie tylko 20 zł. wraz z procentami. Jestto zatem bardzo znaczna różnica, czy włościanin ma 20 czy 70 zł. płacić rocznie od pożyczonej sumy. Więc koszta takiej pożyczki, chociaż są znaczne, nie przeczę ale rozłożone na kilkanaście lat, nie byłyby tak uciążliwe dla dłużnika, jak w takim razie, jeżeli on miałby te koszta umorzyć w przeciągu trzech lat.

„Przyznaję się, że bardzo mi przykro, iż musiałem w tej sprawie głos zabierać. Dyrekcya Banku krajowego formalnie gniewa się za to, jeżeli się tę sprawę w Izbie porusza.

„Sądzę jednak, że można się różnić w zapatrywaniu, czy pożyczki włościańskie mają wynosić 200 czy 500 zł., ale to nie jest przecież żadnym wyrzutem dla Dyrekcyi Banku krajowego.

„Dyrekcya, przyjmując taką granicę, czyni to ze względów, które ja szanuję, ale z któremi zgodzić się nie mogę, i o ile wnosić także mogę z wyniku rozprawy nad tym samym przedmiotem, przeprowadzonej w ostatniej sesyi, także bardzo znaczna część tej Wysokiej Izby nie sądzi, żeby ta sama granica kredytu minimalnego, jak ona ustanowioną jest w Banku krajowym dla posiadłości włościańskich była uzasadnioną, gdy Towarzystwo kredytowe ziemskie dla wielkiej posiadłości także to samo *minimum* t j. 500 zł. przyjmuje.

„Własność włościańska w naszym kraju obejmuje w przecięciu około siedmiu morgów. Otóż nawet dla takiego gospodarstwa, które przedstawia wartość 1.000 zł., 500 zł mojem zdaniem jest za wielkim długiem, i ten argument może właśnie najbardziej przemawia za tem, aby to *minimum* było zniżonem.

„Powołują się panowie dyrektorowie Banku krajowego, z którymi o tem mówiłem, na to, że oni w wyjątkowych wypadkach, gdy chodzi o konwersyę, odstępują od tej zasady, a nawet jest wymienione w tem ich piśmie do Wydziału krajowego, o którem wspomniałem, że prawie 10% udzielonych pożyczek jest niższych niż 500 zł. Prawda. Jest takich 69 pożyczek na ogólną kwotę 19.000 zł., ale konstatuję, że możność takich wyjątków nie jest oficyalnie przyznaną. W zastępstwach Banku nic o ten nie wiedzą. I jeżeli któreś zastępstwo wniosek taki przedkłada, czyni to w wypadkach rozpaczliwych, tłumacząc to długim listem uzasadniającym, dla czego od normy odstępuje, zaś Bank krajowy zawsze zaznacza, że „wyjątkowo" od tej normy odstępuje. Ale nawet w praktyce tak się nie dzieje rzeczywiście, aby Bank krajowy trzymał się owej granicy 1.000 zł. W rzeczywistości Bank krajowy udziela na posiadłości włościańskie tylko większych pożyczek, które wynoszą w przecięciu 873 zł. i gdy przeciętna wartość hipoteki wynosi 2.068 zł. Widać więc, że Bank nie trzyma się tej praktyki, jaką zaznacza w swych pismach. Czegoż to dowodzi? Oto że Bank krajowy w ogólności ten dział interesów niechętnie traktuje. Nie chcę przez to powiedzieć, jakoby Bank tym sposobem chciał zaznaczyć nieprzychylne usposobienie dla klasy włościańskiej. Owszem nie przeczę, że Dyrekcya czyni to zapewne w najlepszej wierze: w tem przekonaniu, że drobne pożyczki hipoteczne tej posiadłości nie służą. Ale ci, którzy bezpośrednio mają do czynienia z włościanami, wiedzą bardzo dobrze, że jeżeli włościanin potrzebuje pożyczki, a nie otrzyma jej w Banku krajowym na 4½% z rozkładem takowej na dłuższe lata, to nie oglądając się na to, ile go taka pożyczka będzie kosztować, zaciąga dług albo w Towarzystwie

zaliczkowem, albo u prywatnego kapitalisty. Przyznacie panowie, że to zdrowem nie jest! I nigdzie może bardziej, jak tu, nie sprawdza się to zdanie, że „lepsze, jest nieprzyjacielem dobrego“. Bank krajowy przez życzliwość dla włościan nie chce udzielić włościanom mniejszych pożyczek — ale mimowoli zapędza ich do Towarzystw zaliczkowych, które, jeżeli dają więcej jak 200 zł., jest to kredytem niszczącym dla włościanina, bo jeżeli on potem pożyczkę taką raz spłaci, musi iść potem do Banku krajowego po 500 zł., albo też idzie do prywatnego kapitalisty.

„Mnie się zdaje, że traktowanie kwestyi kredytu włościańskiego w ten sposób ani zdrowem, ani pożytecznem nie jest. I w tej myśli ośmielam się w dalszem rozwinięciu wniosków, które już w poprzednich dwóch sesyach proponować miałem zaszczyt, ponownie upraszać, aby Wysoka Izba uchwalić raczyła następującą rezolucyę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby przyprowadził do skutku zniżenie minimalnej kwoty pożyczek hipotecznych w Banku krajowym na włościańskie posiadłości ziemskie z 500 zł. na 200 ewentualnie na 300 zł.“

Sprawozdawca komisyjny, poseł Abrahamowicz zgodził się na rezolucyę proponowaną przez p. Merunowicza z tą tylko zmianą, że oświadczył się stanowczo za cyfrą 300 zł. jako granicą minimalną pożyczek hipotecznych w Banku krajowym, i z tą zmianą Sejm rezolucyę p. Merunowicza uchwalił.

Spodziewać się należy, iż Dyrekcya Banku krajowego lojalnie uchwałę tę sejmową wykona — pomimo, że nie tai się z tem, iż do tego wcale nie ma ochoty.

Zaproszenie do subskrypcyi
na udziały
Związku handlowego Kółek rolniczych w Krakowie.

Druga to już odezwa, z jaką w ciągu niespełna kilku miesięcy zwracamy się do szerokiej publiczności, do wszystkich warstw naszego społeczeństwa. Nawołując za pierwszym razem do utworzenia „Związku handlowego kółek rolniczych w Krakowie“, mogliśmy wówczas wskazać tylko na cel, do jakiego dążyliśmy. Celem tym jest podniesienie dobrobytu ludu, zabezpieczenie go od wyzysku, rozwój ekonomiczny drobnego gospodarstwa rolników i rzemieślników; bez tego upaść musi moralność i oświata, a coraz więcej pracy i sił idzie na marne. Ale haseł i odezw nadużywano u nas często, a najpiękniejsze zamiary i porywy spełzały na niczem, bo nie było albo wiary w ludzi, albo wytrwałości w pracy. Z tąd powszechna u nas nieufność do zbiorowych przedsięwzięć.

Nieufności nie rozbroi piękne hasło i cel szlachetny; przemogą ją tylko czyny i przykłady, a więc doświadczenie i rozum, rozproszy ją wiara nie w same dobre chęci, ale w zdolność, spężystość i uczciwość ludzi, dzieło publiczne podejmujących. To też zwracając się dzisiaj do ogółu, mamy nadzieję, że kogo do poparcia naszych usiłowań nie pociągnie sam cel doniosły, ten da się przekonać rozumem, a da Bóg, w niedalekiej przyszłości czynami i doświadczeniami.

Nie prosimy o żadne datki, ani ofiary, ale o wzięcie udziału w przedsiębiorstwie, które choć dużo dobrego zrobić zamierza, dobroczynnem nie jest, ale owszem z całą ścisłością, po kupiecku będzie prowadzone, i na dochód oraz na zysk obrachowane. Nie chodzi tu o żadne nowe eksperymenta, ale o rzecz dobrze znaną i wszędzie zagranicą, a nawet u nas już wypraktykowaną.

Przeciw znanym powszechnie nadużyciom i wyzyskowi ludności wiejskiej przez niesumiennych handlarzy walczą zakładane u nas w Galicyi od lat kilkunastu i licznie już po całym kraju rozsiane Kółka rolnicze i sklepiki chrześciańskie.

Przeważna większość tych sklepików, prowadzonych pod nadzorem i kontrolą ludzi dobrej woli ze sfer duchownych, obywatelstwa i nauczycielstwa wiejskiego bardzo pomyślnie, nawet świetnie się rozwija. W licznych miejscowościach nie tylko znaczne już osiągnięto zyski, ale po kilkadziesiąt, a nawet kilkaset reńskich przeznaczono z dochodów sklepiku na cele publiczne tej miejscowości, w której sklepik istnieje. Świadczy to najwymowniej, iż najpierw warunki rozwoju i rentowności drobnych handlów wiejskich są u nas, zwłaszcza w zachodniej części kraju, pomyślne, tudzież, że włościanin polski posiada — zdaniem najkompetentniejszych ludzi fachowych — prawdziwy talent i zamiłowanie do handlu. Jeżeli dodamy do tego, iż siła konsumcyjna ludności wiejskiej z każdym rokiem się podnosi, a tem samem także obrót handlowy powiększać się musi, że dalej wielu włościan dzisiaj już znaczną stosunkowo część swych oszczędności oddaje na takie przedsiębiorstwa sklepikowe — snadnie rokować można jaknajlepszą przyszłość temu budzącemu się wszędzie ruchowi handlowemu.

Jednakowoż wiele Kółek i sklepików nie jest w stanie szerszej działalności rozwinąć, i ma do walczenia z temi samemi trudnościami, co większość drobnych kupców chrześciańskich: brak im kapitałów, więc co zatem idzie, obrót mają mały, ceny niedość niskie, bo koszta urządzenia i zarządu sklepem tylko przy

Rachunki stowarzyszeń zaliczkowych za miesiąc marzec 1892.

Stan bierny

Tow. zaliczkowe w	Stan udziałów i funduszu rezerwowego (wł. mająt.) z końcem miesiąca		Wkładki oszczędności: Stan na początku miesiąca		Wkładki oszczędności: Włożono w ciągu miesiąca		Wkładki oszczędności: Wyjęto w ciągu miesiąca		Wkładki oszczędności: Stan z końcem miesiąca		Pożyczki zaciągnięte: Stan na początku miesiąca		Pożyczki zaciągnięte: Zaciągnięto w ciągu miesiąca		Pożyczki zaciągnięte: Spłacone w ciągu miesiąca		Pożyczki zaciągnięte: Stan z końcem miesiąca		Saldo rachunku Banku krajowego	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Bełzie	18203	51	34010	48	404	30	1664	96	32844	10	7400		1200		1300		7300			
Białej St. poż. i osz. Wz. p.	26404	35	82237	98	1630	83	8405	48	75463	33	35483		13675		7070		42088			
Bochni	18361	28	26765		815		943	29	26636	71	26019	43	11545		10109	12	27455	31		
Bołszowcach K. z	6255	78	2356	91	50		110	03	2296	88	3550		900		700		3750			
Czortkowie	1893				55				55											
Cieszanowie	19610	18	74648	71	2848	83	1575	24	75922	30	22400		7100		7700		21800		1345	47
Dąbrowej	88151	28									228806	53	16538	72	16261	42	229083	83	2692	44
Dobczycach St. poż. i oszcz.	4709	91	14267	80	640	54	195		14712	62	14355		7150		7335		14170			
Dobromilu	28930	20	36152	48	2365	90	2774	28	35744	10	2500		1200				3700		726	87
Drohobyczu	44957	24	159039	60	10339	76	12436	44	156942	92	6000		8925		1500		13425		2664	15
Dynowie	2375		3180	18	2276		20		5936	18	1350		400				1750			
Dubiecku	8929	93	36659	80	1939		914	82	37683	98	4449				1327		3122			
Glinianach	78361	40	104155	68	11135	17	6576	93	108713	92	46053	96	15750		16999		44804	96	1697	09
Głogowie Pow. Tow. zal.	27401	14	96311	89	2213		4061	62	94463	27	10550		1800		300		12050			
Gorlicach	102822	83	361814	59	28116	73	26880	04	363051	28	219637	60	234638	20	202720	38	251555	42		
Grybowie	21026	43	75997	06	3814	83	680	12	79131	77	15700				600		15100			
Jaśle	61981	14	232270	78	15889	53	12154	61	236005	70	10400		6585		3000		13985			
Jaworowie	31545	70	94713	24	3130	36	3501	56	94342	04	10700		7800		2000		16500		1864	66
Kałuszu	24847	83	29145	47	1453	20	1705	20	28893	47	24345		6820		7545		23620			
Kamionce strum. P. T. z.	14145	40	58576	04	2821	33	3873	83	57523	54			3000				3000		922	88
Kańczudze K. z.	3529	37	2760	71					2760	71	3650				200		3450			
Kolbuszowej	19303	28	40041	65	2336	74	3416	80	38961	59	10600		3400		750		13250			
Kozowej K. z.	3398	43	1434	01	70		31	57	1472	44	7230	25	3700		3900		7030	25		
Krakowie	107835	51	249109	64	22860	34	21303	66	250666	32	142513		46856		49513		139856			
Krynicy St. poż. i oszcz.	14790	78	46074	54	446	26	1510	56	45010	24	19060		8230		4340		22950			
Kulikowie K. z.	10481	74	8149	39	1429	36	1770	65	7808	10	14600		3000		550		17050			
Limanowej	61159	06	58020	64	9321	87	3116	12	64225	89	51004	51	11406		18432	30	43978	21	1492	37
Limanowej Tow. ochr. wł. z.	26745	0									49463		16161		17426		48198			
Lubaczowie T. kr. miej.	23005	14	22506	56	1248		724	94	23029	62	400						400			
Lubaczowie St. z.	1937		459	87	234	78	90		604	65	1290		1300				2590			
Lwowie Pow. tow. z.	14667	46	32790	53	3409		535	88	35663	65	20956	91					20956	91		
„ T. wz. kred.	35917	43	28157	69	4205	05	2009	31	30353	43	23045		6383	01	7459		21969	01		
„ I. gal. stow. wzaj. pom. lokator. miej.	1110	95	2757	34	20		818	15	1959	19										
Makowie St. poż.	64757	42	124693	98	1416	52	6010	59	120099	91	5000		10700		700		15000		334	94
Mielcu	22624	02	45921	57	2034	29	1229	93	46725	93	9450		2500		3400		8550		1426	85
Nadwórnej K. z.	33182	75	27043	35	842	75	297	99	27588	11	22567	67			1832	84	20734	83	720	41
Oświęcimie T. oszcz. i poż.	50047	14	187567	55	8975	96	10223	04	186320	47	23100		12300		8100		27300		450	38
Pilźnie St. oszcz. i poż.	10245	07	42383	71	1068	39	1572	99	41879	11	4402		1789		700		5491			
Podgórzu St. poż. i oszcz.	58580	18	163835	24	7394	34	12959	31	158270	27	14843		13897		6347		22393			
Podhajcach	20399	60	34654	47	1352	50	197		35809	97	10380				500		9880		933	56
Przemyślu St. bank.	39916	14	147311	93	8318	51	16756	31	138874	13	9661	55	10664	01	7543	18	12782	38		
Radymnie K. z.	4100	66	8104	18	250		931	23	7422	95	5550		500		750		5300			
Radziechowie	56185	56	150330	76	7756	87	7547	29	150540	34										
Rohatynie	25512	14	65196	17	2647	19	2949	43	64893	93									10276	90
Rudkach	19249	86	37809	67	2847	66	2712	87	37934	46	5000		1000				6000		1058	98
Rozdole	5917	84	4280	95			40		4240	95	9946	25					9946	25		
Sądowej Wiszni K. z.	9970	84	8521	03			457	43	8070	60	7550						7550			
Sędziszowie T. wz. k.	29553	02	58667	43	5566	87	3909	10	60325	20	29385		19245		20475		28155			
Skałacie T. zal. i kr.	18499	90	8396	90	3203	19	727	74	10872	35	15087	55	2625		350		17362	55		

Stan czynny

Tow. zaliczkowe w	Saldo odsetek z końcem miesiąca		Reszta pozycyi stanu biernego z końcem miesiąca		Pożyczki udzielone: Stan na początku miesiąca		Pożyczki udzielone: Spłacono w ciągu miesiąca		Pożyczki udzielone: Udzielono w ciągu miesiąca		Pożyczki udzielone: Stan z końcem miesiąca		Koszta założ. ruchomości i adm. z końcem miesiąca		Reszta pozycyi stanu czynnego z końcem miesiąca		Gotówka z końcem miesiąca	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Bełzie	173	82	1965	71	60358	92	1561	23	360		59157	69	179	94	1039	67	109	84
Białej St. poż. i osz. Wz. p.	2833	90	122	15	137851	81	11681	35	12545	54	138716		1230	66	6687	84	277	23
Bochni	829	53	784	87	62147	45	15481	69	18226	76	64892	52	663	62	7342	99	1168	57
Bołszowcach K. z	146	14	1034	10	10802	79	1497	46	716	50	10021	83	170	56	2790	36	500	15
Czortkowie			31	85					1122		1122		170	65			687	20
Cieszanowie	912	03	1723	77	103354	82	5628	70	6900	93	104627	05	6448	39	9565	47	672	81
Dąbrowej	4697	34	6892	80	298546	58	15531	13	7187	32	306890	39	497	97	16961	43	1783	11
Dobczycach St. poż. i oszcz.					29514	61	3374	67	4926		31065	94	732	74	1715	53	78	32
Dobromilu	1873	45	1076	37	65756	13	2519	62	3555		66791	51	415	76	4051	60	792	12
Drohobyczu	4500	88	108	97	206066	56	47221	84	48299	58	207144	30	1466	44	5790	33	8198	09
Dynowie	195	11	24	89	6522	53	140	34	2378		9660	19	62	20	56	21	502	57
Dubiecku	2960	44	749	58	50316	92	7570		7953		50699	92	1525	04	815	14	405	83
Glinianach	5066	25	12742	80	226159	55	35348	40	35592	05	228403	20	2273	28	19878	44	831	50
Głogowie Pow. Tow. zal.	2990	02	84	69	123976	35	7625	45	8668		125018	90	683	04	10396	67	890	51
Gorlicach	14699	01	10844	80	668724	16	217547	54	248784	73	699961	35	2128	36	35864	42	5019	21
Grybowie	378	90	472	62	107705	79	1476	15	8635		114864	64	478	47	517	59	249	02
Jaśle	5162	26	12727	12	286001		19660		35807		302148		1236	70	26283	75	192	77
Jaworowie	3784	46	1852	47	135704	07	26452	51	33063		142314	56	1024	84	4812	06	1737	87
Kałuszu	751	84	1331	20	73146	84	4794	01	4361		72713	83	845	51	3902	44	478	88
Kamionce strum. P. T. z.	1798	83	2930	68	75829	44	3883	88	4685		76630	56	416	15	1123	37	2151	25
Kańczudze K. z.	187	67	199	22	6542	60	265	03			6277	57	63	08	3679	52	106	80
Kolbuszowej	1547	01	1202	82	69285	92	13403	53	17219		73101	39	304	32	848	27	10	72
Kozowej K. z.	376	80	184	81	11009	21	1101	47	914	92	10822	66	425	91	1020		194	16
Krakowie	9784	69	10171	77	484026	50	128036	62	130949		486938	88	3848	94	16295	74	11230	73
Krynicy St. poż. i oszcz.	2289	93	90		79727	35	5704	11	8942	21	82965	45	859	96	670	94	634	60
Kulikowie K. z.			695	12	28780	70	1736		3058		29902	70	1069	99	3801		1261	27
Limanowej	2437	05	1913	78	165177	35	32321	87	33502	90	166358	38	1640	52	6243	79	963	67
Limanowej Tow. ochr. wł. z.			885	17	33459	67	6499		5700	86	32667	53	767	08	6280	77	36112	80
Lubaczowie T. kr. miej.	1747	97			44401	83	2466	67	3201		45136	16	225	39	2152	62	668	56
Lubaczowie St. z.	156	80	4	28	3159	57	60		1565		4664	57	326	91			301	25
Lwowie Pow. tow. z.	124	80			64854	85	1896	20	5426		68384	65	475	13	1204	89	1348	15
„ T. wz. kred.	756	85	558	64	86025	38	19287	30	20138	88	86876	96	712	78	1281	39	684	23
„ I. gal. stow. wzaj. pom. lokator. miej.			782	27	28		20		16		24		531	15	3272	40	24	86
Makowie St. poż.	7757	06	334	44	172167	30	11045	65	16456	09	178423	23	1002	07	27727	65	1130	82
Mielcu					71266	18	2494	44	2010		70781	74	2155	27	4603	56	1786	23
Nadwórnej K. z.	1705	26	3308	20	84022	16	25115	31	24155	61	83062	46	1184	30	2427	50	565	30
Oświęcimie T. oszcz. i poż.	6372	70	4220	52	260029		3078		10022		266973		716	87	2820	14	4201	20
Pilźnie St. oszcz. i poż.	1277	32	2795	68	54966		6505		9618		58079		416	46	3082	61	108	11
Podgórzu St. poż. i oszcz.	8374	77	564	81	238563	96	38505		40070		240128	96	4094	03			3960	04
Podhajcach	2566	70	1664	91	66218	35	5977	27	7175		67416	08	704	63	1215	08	1918	95
Przemyślu St. bank.	6065	70	12177	28	197987	90	70588	94	68647	29	196046	20	1226	01	11228	68	1314	74
Radymnie K. z.	462	89	144	60	17465	47	1990	14	1165		16640	33	380	94	124	22	285	61
Radziechowie	4148	29	4947	52	183390	53	10011	28	17491		190870	25	1653	63	19589	48	3708	35
Rohatynie			3112	88	73621	13	2129	34	3570	18	75061	97	924	34	6859	58	396	16
Rudkach			849	19	54319	57	4479	32	5729		55559	25	982	13	7528	30	1022	81
Rozdole	144	98	305	23	14997	67	51	58	50		14996	09	634	22	4869	52	55	42
Sądowej Wiszni K. z.	648	61	461	91	25031	10	2191	43	1893		24732	67	331	78	197	88	1439	63
Sędziszowie T. wz. k.	970	77	4311	51	113765	29	30714	60	34021	03	117071	72	844	88	2182	28	3216	62
Skałacie T. zal. i kr.	1741	92	732	96	41762	49	10369	78	17114	87	48507	58	100		386	24	215	86

Rachunki stowarzyszeń zaliczkowych za miesiąc marzec 1892.

Stan bierny

Tow. zaliczkowe w	Stan udziałów i funduszu rezerwowego (wł. majątek) z końcem miesiąca zł.	ct.	Wkładki oszczędności: Stan na początku miesiąca zł.	ct.	Włożono w ciągu miesiąca zł.	ct.	Wyjęto w ciągu miesiąca zł.	ct.	Stan z końcem miesiąca zł.	ct.	Pożyczki zaciągnięte: Stan na początku miesiąca zł.	ct.	Zaciągnięte w ciągu miesiąca zł.	ct.	Spłacone w ciągu miesiąca zł.	ct.	Stan z końcem miesiąca zł.	ct	Saldo rachunku Banku krajowego zł.	ct.
Sokalu	32839	17	97152	72	2671	97	5428		94396	69	19500	.	.	.	.		19500	.	556	81
Stanisławowie B. zal	46308	74	115703	60	39646	71	49466	42	105883	89	46196	20	66307	88	62581	20	49922	88	5276	03
Stryju	33068	95	59559	44	3109	73	6024	66	56644	51	12000		6000	.	3000		15000	.	3445	22
Szczercu T. k. z.	3687	15	2531	51	336	07	17		2850	58	5498		.	.	166	.	5332	.	.	.
Tłumaczu St. kr.	11747	46	46337	20	2408	20	2472	48	46272	92	.		.		.	.	.	.	611	68
Tyśmienicy K. z	9848	25	27017	99	652	10	1431	25	26238	84	.	.	600	.	.		600		.	
Zakliczynie T.wz.kr.	1452	.	3201	67	448	31	668	04	2981	94	4070		1220	.	1225		4065		.	.
Złoczowie	72920	45	183564	64	4131	26	4586	07	183109	83	.			.		.		.	.	.
Żółkwi	31663	75	29022	04	7293		1137		35178	04	55175	75	.	.	.	.	55175	.	.	.

Stan czynny

Tow. zaliczkowe w	Saldo odsetek z końcem miesiąca zł.	ct.	Reszta pozycyi stanu biernego z końcem miesiąca zł.	ct.	Pożyczki udzielone: Stan na początku miesiąca zł.	ct	Spłacono w ciągu miesiąca zł.	ct.	Udzielono w ciągu miesiąca zł.	ct	Stan z końcem miesiąca zł.	ct	Koszta złoż., ruchomości i adm. z końcem miesiąca zł.	ct	Reszta pozycyi stanu czynnego z końcem miesiąca zł.	ct.	Gotówka z końcem miesiąca zł.	ct.
Sokalu	.	.	2175	09	132051	55	9075	62	9403	.	132378	93	853	19	12025	62	4210	02
Stanisławowie B. zal	2252	37	2217	62	196717	69	121477	21	121595	69	196836	17	3751	48	6662	61	4611	27
Stryju	1433	91	3510	96	99831	01	13284	63	13993	80	100540	18	787	54	9526	25	2249	58
Szczercu T. k. z.	260	57	132	76	11747	82	931	36	1220	.	12036	46	30	63	130	15	65	82
Tłumaczu St. kr.	946	24	592	01	53256	83	14515	49	16112	26	54853	60	554	31	3857	02	905	38
Tyśmienicy K. z	695	52	198	67	31736	66	1382	44	1478	.	31832	22	212	02	5290	92	246	12
Zakliczynie T.wz.kr.	149	50	55	08	8165	26	978	26	773		7960	.	226	39	446	27	70	86
Złoczowie	11396	84	813	91	236281	34	9675	31	12783	.	239389	03	5272	55	21065	30	2514	15
Żółkwi	.	.	778	33	102832	49	5868	79	9645	.	106608	70	1470	96	13779	33	936	13

znacznym obrocie mogą się łatwo opłacić; brak kapitału nie dozwala brać towaru z pidrwszej ręki, a wreszcie często kierownik sklepu nie może do tej właśnie pierwszej ręki dotrzeć i wyszukać, skąd najtaniej towar sprowadzićby się dało?

Zamiarem naszym jest więc właśnie, te luźne próby i wysiłki ująć w jednolitą całość i organizacyą; tam, gdzie jeszcze sklepików wiejskich nie ma, chcemy do ich założenia zachęcić i je ułatwić, istniejące już sklepiki rozszerzyć i poprzeć.

W tym celu Związek handlowy sprowadzać będzie do Krakowa, do centralnego składu, większe partye towarów, sprzedawać takowe po cenach najumiarkowańszych, ażeby zaopatrywać w nie istniejące sklepiki wiejskie, a temsamem umożliwić im skuteczną konkurencyą z żywiołami, które do niedawna handel wiejski w swem ręku wyłącznie dzierżyły. Obok tego dopomoże im Związek handlowy w utrzymywaniu rachunkowości, w dopełnianiu formalności, wymaganych przez władze, niemniej dążyć będzie Związek do ułatwiania handlu wywozowego produktami, sprzedawanemi obecnie przez ludność włościańską po cenach zbyt niskich z powodu braku odpowiedniej opieki i organizacyi handlowej w Kółkach rolniczych.

Zbliżenie konsumentów z producentem najłatwiej uwolni obie strony od zależności od pośredników, dyktujących ceny wygórowane. Zarobek tych pośredników wiejskich jest tak znaczny, iż oszczędzając stowarzyszonym tego wydatku, Związek handlowy będzie mógł obok zniżenia cen towaru dla sklepików chrześcijańskich płacić dywidendy tym, co z udziałem pieniężnym do niego przystąpią. Nie jest to wcale ułuda lub prosta nadzieja, ale na doświadczeniu we wszystkich krajach i na rachunku cyframi oparte rozumowanie. Gdzie tylko tego rodzaju na stowarzyszeniu się uczestników polegające domy komisowe lub spółki spożywcze o silnym kapitale zakładowym prowadzone były uczciwie i ze znajomością rzeczy, tam rezultat był zawsze pomyślny, a dywidendy znaczne. W Królestwie Polskiem, zwłaszcza w Proszowskiej i Sandomierskiej ziemi, spółki takie datują się dopiero od lat kilku, a choć mają do walczenia z daleko większemi trudnościami niż u nas, przynoszą po kilkanaście procent dywidendy. Zagraniczne spółki gospodarcze dają niekiedy rezultaty poprostu zdumiewające: założona w r. 1887. we Wrocławiu spółka spożywcza, przyniosła n. p. stowarzyszonym już w pierwszym roku istnienia kilkadziesiąt procent czystego dochodu. Podobnie istniejący od kilku dopiero lat w Paryżu Związek handlowy stowarzyszeń konsumcyjnych (Féderation nationale), który rozporządza kapitałem zaledwie 22.000 franków, wykazał w 1891. roku drzy obrocie ogólnym 869.000 franków, czysty zysk w wysokości przeszło 11.000 fr. czyli 50% od wpłaconych udziałów!

Tak świetnych rezultatów Związek handlowy ani nie myśli obiecywać, ani nawet do nich nie dąży, bo pierwszym jego celem jest podniesienie dobrobytu ludu przez zniżenie cen dostarczyć się mających towarów podobnie, jak to czynią francuskie syndykaty rolnicze. Obliczono, że w niektórych departamentach Francyi ludność wiejska zaoszczędza rokrocznie miliony przez to, że unika zaopatrywania się u pośredników, a swoją drogą spółki przynoszą one uczestnikom znaczne dywidendy. Tam, gdzie jak u nas, stopa procentowa na wsi jest wygórowana, zadanie to jest jeszcze łatwiejsze do spełnienia. Mamy to sumienne przeświadczenie, że jeśli tylko Związek handlowy zbierze dostateczny kapitał zakładowy, to właścicielom udziałów przyniesie nawet wśród ciężkich warunków taki procent, jaki wszelka inna lokacya kapitału przedstawia, a spodziewamy się, że procent ten będzie wyższy od takiej przeciętnej normy.

Cel mówi sam za siebie, rozum i doświadczenie, nabyte nawet wśród naszych Kółek rolniczych wykazuje prawdziwość obliczeń, na jakich się opieramy, i podstawę żywionych przez nas nadziei. Pozostaje więc do wyjaśnienia tylko jeden jeszcze czynnik nadzwyczaj doniosły w każdem przedsiębiorstwie, a mianowicie kwestya osób, mających przyszłą instytucyą zarządzać. Słusznie każdy baczy przedewszystkiem na to, komu swój grosz powierza. Kwestya to delikatna, mówić o samych sobie, ale jest rzeczą niezbędną za znaczyć, że pośród Rady nadzorczej i Dyrekcyi znajduje się znaczny zastęp ludzi z rutyną zarówno wielkiego handlu, jak i z organizacyą sklepików wiejskich dokładnie obznajomionych, a wszyscy społem pragną z pobudek obywatelskich pracować z całą usilnością dla dobra instytucyi.

W skład Rady nadzorczej wejdą jeszcze w najbliższym czasie delegaci okolicznych powiatów ze sfer duchowieństwa i inteligencyi. Że członkowie Rady nadzorczej spełniają swój urząd bezpłatnie to rzecz prosta, ale również bezpłatnie podjęli się członkowie Dyrekcyi prowadzenia całego zarządu Związku handlowego i pierwsi znaczną kwotę na udziały wpłacili.

Podźwignięcie ekonomiczne ludu, to wspólne nas wszystkich dążenie, ale społeczeństwo nasze nie ma tej miłości czynnej, tego przeświadczenia, że złemu koniecznie zaradzić potrzeba. Dziś przedstawia się sposobność zasługi obywatelskiej bez ujmy dla własnego interesu. Jako najniższą kwotę udziału ustanowił statut Związku sumę 25 zł. tylko z tego względu, żeby nawet najmniej zamożnym osobom prywatnym czy Kółkom rolniczym umożebnić przystąpienie do tego dzieła. Tytułem wpisowego płaci się jednorazowo 1 zł. Ażeby ułatwić subskrybowanie większej liczby udziałów, dozwala statut na wpłaty ratalne w ciągu jednego roku, wynoszące kwartał 20% subskrybowanego kapitału. Dzisiaj już liczy Związek członków, którzy wpłacili po kilkadziesiąt udziałów. Każdy udział zapewnia jeden głos na Zgromadzeniu ogólnem Związku. Pragnąc osobom, przystępującym z większym kapitałem zapewnić odpowiedni wpływ na Zarząd Towarzyotwa, podniesiono maksymalną ilość głosów jednego członka z 5 do 10 głosów. Związek handlowy zorganizowany jest jako stowarzyszenie zarobkowo-gospodarcze na mocy ustawy z 1873 r. z ograniczoną odpowiedzialnością członków do wysokości dwukrotnego udziału.

Związek handlowy wszedł już w życie, bo acz kolwiek kapitał zakładowy, dotychczas zebrany, nie wystarcza na rozwinięcie działalności na szerszą skalę, trzeba było właśnie teraz w najcięższej dla gospodarzy chwili przyjść rolnikom z pomocą. To też kroki sądowe celem zarejestrowania Związku jako stowarzyszenia gospodarczego już zostały poczynione; lokal na biura i składy Związku najęto w Krakowie przy ulicy Szewskiej nr. 15, a nawet już przed otwarciem biura udało nam się pośredniczyć w sprowadzeniu znacznej ilości kukurudzy z Wę-

gier dla Kółek rolniczych w powiatach głodem dotkniętych.

Dzisiejszy stan ludności rolniczej i drobnego przemysłu jest krytyczny; przesilenie ekonomiczne grozi ruiną majątkową i niebezpieczeństwem społecznem nie mniej, niż dawniej głód i zaraza. Ale dla ludzi z wiarą nie ma położenia bez wyjścia. Trzeba tylko środki lecznicze wynaleść i zawczasu rozwielmożnieniu się złego zapobiedz. My to lekarstwo upatrujemy w tem właśnie, o czem u nas zapomniano, we wspólnem działaniu; niech się na tle wspólnej akcyi dopiero rozwija działalność jednostek. Bądźmy zawsze pomni na nawoływanie wieszcza: „Czyń każdy w swojem kółku, co każe Duch Boży“, ale dziś już na tem poprzestawać nie powinniśmy: niech doznane trudy i klęski nauczą nas tego, co jedynie zapewnia siłę społeczeństwom: zbiorowej pracy!

Subskrypcye na udziały Związku handlowego w ciągu miesiąca kwietnia b. r. przyjmują w Krakowie: *Wydział Rady powiatowej krakowskiej ul. św. Tomasza l. 5. I. p., dom bankierski Augusta Raczyńskiego przy linii A-B., kantor galicyjskiego Banku dla handlu i przemysłu, Dyrekcya Towarzystwa zaliczkowego krakowskiego przy ul. Szewskiej l. 16. I. p. — wreszcie podpisana Dyrekcya Związku handlowego.*

Rada nadzorcza Związku handlowego Kółek rolniczych: dr *Wilhelm Dadlez*, *Jan Kanty Federowicz*, dr. *Antoni Górski*, *Jan Kanty Kirchmayer*, *Jan Kwiatkowski*, dr. *Juliusz Leo*, *Alfred Miliewski*, dr. *Franciszek Paszkowski*, dr. *Andrzej* hr. *Potocki*, dr. *Adam Prażmowski*, *Eugeniusz Reiner*, *Jan Skirliński*, *Henryk Schwarz*, dr. *Franciszek Stefczyk*, *Antoni* hr. *Wodzicki*.

Dyrekcya Związku handlowego Kółek rolniczych w Krakowie: *Julian Bereźnicki*, *Zygmunt Jałbrzykowski*, *August Porębski*, *Edward Wojnarowicz*.

Bilansy stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych za r. 1891.

26. Andrychów. Stowarzyszenie oszczędności i pożyczek. *a) Rachunek strat i zysków.* Zyski: procenta 4.780·34, nierozdzielony zysk z r. 1890. 1.131·77; razem 5.912·11. Straty: procenta na rok następny pobrane 710·94, koszta administracyi 350·96, remuneracye 850·—, do funduszu możliwych strat 400·—, na umorzenie kosztów założenia i ruchomości 35·—, czysty zysk 3.565·21; razem 5.912·11. *b) Bilans.* Stan czynny: rachunek bieżący 576·70, pożyczki 90.251·40, odsetki za rok ubiegły zaległe 2.788·14, koszta założenia i ruchomości 176·47, koszta prawne zwrotne 709·06, Kasa oszczędności w Wadowicach 52·54, gotówka 5.177·04; razem 99.731·35. Stan bierny: fundusz zapasowy 5.157·67, udziały członków 33.463·47, wkładki na oszczędność 52.482·69, odsetki na rok następny pobrane 710·94, fundusz możliwych strat 3.501·37, remuracye 850·—, czysty zysk z r. 1891. 3.565·21; razem 99.731·35.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: **Teofil Merunowicz.** Z I. Związkowej Drukarni we Lwowie, Hotel Żorza.